

Mies, ero ja käytännön asiat

Mitä voin tehdä, ettei eroa tulisikaan? Mitä minun pitää tietää, kun erosta tulee totta? Mitä asioita minulle tulee eteen eron jälkeen? Miten eroon liittyvistä asioista voidaan päästä eteenpäin mahdollisimman vähin vaurioin?

Tieto ei lisää tuskaa erotilanteessa. Eron yleisimmistä käytännön asioista monella miehellä ei usein ole selvää käsitystä.

Entä jos ei erottaisikaan?

Parisuhteessasi voi olla ongelmia. Ne eivät välttämättä johda eroon. Jos parisuhteessanne on vielä rakennettavaa, älä luovuta - sitä kannattaa rakentaa.

Kartoita parisuhteenne tila: missä mennään, miten mielestäsi ja puolisosasi mielestä parisuhteenne toimii. Puhu! Ota vaikeat asia rohkeasti esiin puolisosasi kanssa. Jos tunnistat itse tehneesi virheitä, myönnä virheesi. Ole rakentava.

Tärkeää: Hae ulkopuolista apua. Solmuja on vaikea avata omin voimin. Jos teillä on pieniä lapsia, kuntien perheneuvolat ja perhekeskukset järjestävät teille maksuttomia parisuhdekäyntejä. Seurakunnillakin on laadukasta maksutonta parisuhdeneuvontaa. Kysy kriisiaikoja, jonot kun saattavat olla pitkiä. Nopean avun saat yksityiseltä parisuhdeterapeutilta, aloittakaa vaikka kartoituskäynnillä. Palvelu on maksullista, mutta jos terapeutti pystyy estämään eronne, panostus kannattaa myös rahallisesti.

Kun erosta tulee totta

Erotilanne on aina vakava elämänsä kriisi. Vaikka maailmasi tuntuisi romahtavan, muista että asioilla on tapana järjestyä - niin uskomattomalta kuin se saattaa eron alkuvaiheessa kuulostaa. Älä siis luovuta!

Ihmisen psyyke kriisin kohdatessa toimii aina samalla tavalla, vaiheittain. Ensin tulee sokkivaihe, sitten reaktiovaihe ja käsittelyvaihe. Lopuksi etenet ns. uudelleen suuntautumisen vaiheeseen. Muista siis, että nämä vaiheet ovat ihmisen psyykeen täysin normaaleja reaktioita epänormaalissa tilanteessa.

Tärkeä on tietää, että alkuvaiheen paha olo ja ahdistus eivät ole pysyviä olotiloja, vaan ne kestävät muutamia viikkoja. Et voi välttämättä nopeuttaa kriisin vaiheita, mutta jos huolehdit hyvinvoinnistasasi, pysyt pinnalla ja kellut pahimman yli mahdollisimman turvallisesti.

Anna itsellesi aikaa toipua - hae keskusteluapua ja tarvittaessa ammattiapua; puhuminen auttaa varmasti. Huolehdi, että saat unta. Uni on erittäin tärkeää, ilman sitä ei psyykinen eheytyminen edisty eikä käytännön asioiden hoitamiseen ole voimia. Jos sinulla on ollut mieluinen harrastus, jatka sitä, saat muuta ajateltavaa edes toviksi. Työkykysi saattaa olla heikentynyt. Tarvetta sairaslomaan saattaa olla. Toisaalta työ voi olla myös sinulle ainoa kantava rakenne elämässäsi.

Käytännön asioiden kannalta on tärkeintä tämä: Älä tee erokriisin alkuvaiheessa mitään isoja päätöksiä minkään asian suhteen. Sokkivaiheessa on vaikea ajatella järkevästi ja ratkaista tärkeitä kauaskantoisia päätöksiä esimerkiksi huoltajuuksasioissa. Anna itsellesi aikaa toipua!

Avioerohakemus yhdessä tai yksin

Jos olet avioliitossa, avioeroa haetaan oman paikkakunnan käräjäoikeudesta. Lomakkeita löytyy netistä. Voitte allekirjoittaa hakemuksen joko yhdessä, tai toinen voi hakea sitä myös yksin, jolloin käräjäoikeus lähettää asian toiselle tiedoksi.

Ensin haetaan avioeron ensimmäistä vaihetta. Toista vaihetta, lopullista eroa, voi hakea kuuden kuukauden kuluttua ensimmäisen vaiheen jättämisestä. Jos toista vaihetta ei ole haettu vuoden kuluessa, hakemus raukeaa. Jos olette asuneet erillään kaksi vuotta, toista vaihetta voi hakea suoraan.

Tärkein avioerohakemuksen käytännön asia liittyy ensimmäisen vaiheen alkamiseen. Se päivämäärä, jolloin käräjäoikeuteen ensimmäisen vaiheen hakemus on saapunut, on ns. ositusperustepäivä. Eli tuon päivämäärän mukainen taloudellinen tilannekuva on perustana omaisuuden ositukselle. Jos jompikumpi puolisoista hävittää omaisuuttaan ensimmäisen vaiheen hakemuksen jätettyään, lasketaan omaisuus kuitenkin ositusperustepäivämäärän perusteella.

Avioerohakemukseen voi jompikumpi oheistaa myös ns. liitännäisratkaisuja esimerkiksi yhteiselämän päättämisestä tai lapsiin liittyvistä asioista. Niihin käräjäoikeus laatii väliaikaismääräykset. Näissä asioissa tarvitset ehdottomasti lakimiehen apua.

Ositus sopimuksella tai pesänjakamisella

Käytännön eroasioihin liittyy luonnollisesti omaisuuden jakaminen. Jos olette avioliitossa, tulee tehdä ositus. Useimmat hoitavat osituksen neuvottelemalla keskenään ja allekirjoittamalla ositussopimuksen, jonka sitten kaksi esteetöntä henkilöä todistaa.

Jos yhteisymmärrystä on vaikea löytää, viime kädessä osituksen joutuu tekemään pesänjakaja. Se on kallista eikä edes lystiä, joten sopimalla säästää huomattavasti.

Jos teillä ei ole avioehto, pesänjakaja toteaa teidän molempien omaisuuden nettovarallisuuden laskukaavan varat-velat -mukaan. Perusteena on taloudellinen tilanteenne erohakemuksen ensimmäisen vaiheen jättöpäivänä, eli ns. ositusperustepäivänä. Se kummalla jää viivan alle enemmän nettovarallisuutta, suorittaa toiselle rahana tai omaisuutena tasoittavan summan.

Perusohje on, että jos teillä on hiemankin enemmän omaisuutta, kiinteistöjä tms., kannattaa selkänajaksi ottaa asianajajatoimisto, vaikka sopimusteitse ratkaisu olisikin mahdollinen.

Jos olette avoliitossa, tehdään omaisuuden erottelu. Eli kumpikin ottaa omansa ja sillä selvä. Tosin muutaman vuoden takainen lainmuutos antaa avoliitossa eläneelle jossain tapauksissa mahdollisuuden hakea hyvitystä yhteistalouteen tuomasta taloudellisesta panoksestaan.

Parisuhde päättyy - vanhemmuus jatkuu

Ero on usein myös vanhemmuuden kriisi. Lapsiin liittyviä päätöksiä joudutaan tekemään usein juuri silloin, kun erokriisi on pahimmillaan. Siksi erokriisin alkuvaiheessa ei ole viisasta tehdä suuria lapsiin liittyviä päätöksiä, vaikka siihen painostettaisiinkin. Sokissa oleva saattaa luovuttaa isyytensä kokonaan. Huonoja sopimuksia on vaikea muuttaa jälkikäteen, kun kriisin helpotuttua isyys nähdäänkin toisin.

Oleellisinta on lähteä ajatuksesta, että vaikka parisuhde päättyy, yhteinen vanhemmuus jatkuu. Nämä kaksi asiaa tulisi muistaa erottaa keskenään, vaikka se onkin usein vaikeaa.

Menetätkö lapseni erossa kokonaan? Et, sillä lakikin lähtee siitä, että lapsella on oikeus molempiin vanhempiinsa - toinen ei voi lapsen oikeutta evätä. Moraalisessa mielessä myös molemmilla vanhemmilla on oikeus olla vanhempi.

Huoltajuusasiat - neuvottele ja sovi

Lapsiin liittyvissä asioissa pitää ratkaista neljä asiaa: huoltajuus, asuminen, tapaaminen ja elatus. Ratkaisuun tulisi päästä ensisijaisesti neuvottelu- ja sopimusteitse. Oikeuskäsittely - yksikin - saattaa hiertää yhteistyökykyänne koko lasten lapsuusajan.

Huoltajuus

Avoliiton kautta molemmat vanhemmat ovat huoltajia automaattisesti. Jos olet avoliitossa, huoltajuus on usein vahvistettu isyyden vahvistamisen jälkeen.

Huoltajat päättävät yhdessä lapsen tärkeistä asioista, kuten asuinpaikasta, uskonnosta ja passista. Huoltajilla on myös tiedonsaantioikeus mm. terveydenhuollosta, päiväkodeista ja kouluista. Siksi huoltajuutta ei kannata vapaaehtoisesti luovuttaa pois. Kaksi huoltajaa on yleensä lapsen etu eikä siksi sitä kovin heppoisin perustein oteta pois oikeudenkaan toimesta, vaikka toinen sillä uhkailisikin.

Asuminen

Lapsella voi olla vain yksi paikka missä hän on kirjoilla. Tästä määräytyvät käsitteet lähivanhempi ja etävanhempi. Jos eron alkuvaiheessa ei ole selvyyttä kumpaan asuntoon lapset menevät kirjoille, kannattaa miettiä asia ennen lasten muuttoilmoituksen allekirjoittamista. Maistraatti kysyy viran puolesta lupaa toiselta vanhemmalta ennen muuttoilmoituksen vahvistamista.

Tapaamisoikeus

Lapsella on lakisääteinen oikeus tavata molempia vanhempiaan. Erilaisia tapaamismalleja on nykyään paljon: vuoroviikko, laajennettu viikonloppu, joka toinen viikonloppu ja erilaiset välitapaamiset. Vuoroviikkomallista on erittäin hyviä kokemuksia naapurimaassamme Ruotsissa. Se on vauhdilla yleistymässä meilläkin.

Elatus

Laki sanoo vain sen, että lapsella on oikeus saada riittävää elatusta molemmilta vanhemmiltaan. Käytännössä etävanhempi maksaa sopimuksen mukaista elatusmaksua lähivanhemmalle. Vuoroviikkoasumisessa ei välttämättä raha liiku, vaan kuluista vastaa kumpikin vanhempi omalla viikollaan. Tällöin tulisi sopia yhdessä lasten suurien hankintojen jakamisesta, kuten silmälasista, harrastusvälineistä jne. Jos vanhemmilla on kovin suuret tuloerot, vuoroviikkoasumisessakin voidaan sopia elatusmaksut. Elatusmaksuja laskettaessa todetaan ensin lapsen elatuksen tarve ja sitten vanhempien elatuskyky (tulot-menot). Molemmat vanhemmat vastaavat lapsen elatuksen tarpeesta elatuskykynsä mukaisella prosenttiosuudella. Oikeusministeriö on laatinut ohjeen elatusmaksun laskemiseksi (OM: ohje lapsen elatusavun suuruuden arvioimiseksi, julkaisu 2007:2 / [www](#))

Lastenvalvoja laskee ehdottamansa elatusmaksun em. ohjeen mukaisesti.

Lastenvalvojalle rohkeasti

Lastenvalvoja löytyy jokaisessa kunnasta, yleensä sosiaalitoimen yhteydestä. Aika varataan sen kunnan lastenvalvojalle, missä lapset ovat kirjoilla.

Vanhemmat voivat sopia lapsia koskevat sopimusasiat keskenään, lastenvalvojan luokse ei ole pakko mennä. Mikään laki ei siihen velvoita. Tosin lämpimästi suositeltavaa se on, koska vain lastenvalvojan vahvistamat sopimukset ovat virallisia, oikeuden päätökseen verrattavia asiakirjoja. Niillä on lain täytäntöönpanovoima takanaan, jos jompikumpi vanhemmista ei sopimuksia noudata. Siksi on tärkeää, että sopimukset vahvistetaan lastenvalvojalla.

Erokriisin alkuvaiheessa ei kannata asioista sopia sitovasti. Anna itsellesi aikaa toipua, jotta voit harkita sopimusasioita riittävästi.

On tärkeä tietää, ettei lastenvalvoja voi määrätä mitään, vaan hänen tehtävänsä on vahvistaa vanhempien väliset sopimukset, jos ne ovat lapsen kannalta kohtuullisia. Ammattitaitoinen lastenvalvoja pyrkii tinkimättömään puolueettomuuteen. Vanhempien on itse neuvoteltava sopimus ja lastenvalvoja vain vahvistaa sen. Ammattitaitoinen lastenvalvoja ei vaikuta toisen vanhemman mielipiteisiin.

Lastenvalvojalla on puhelinaika, jolloin häneltä voi kysyä lisätietoja ja varata ajan. Valmistaudu neuvotteluun etukäteen. Tärkeää on, että neuvottelet lapsen äidin kanssa etukäteen, mitä olette menossa sopimaan.

Neuvottelu lastenvalvojan luona saattaa herättää voimakkaita tunteita ja saatat suuttua. Älä provosoidu. Älä myöskään anna painostaa itseäsi. Ole rohkea. Pysy johdonmukaisesti ja rauhallisesti tavoitteissasi. Muista, että huonoa sopimusta ei ole pakko - eikä pidäkään - allekirjoittaa. Pyydä harkinta-aikaa ja uutta tapaamista, jos sopimusluonnos askarruttaa.

Sovittelusta ratkaisu?

Jos toinen teistä ei halua neuvotella, tai ette neuvotteluissanne löydä sopuratkaisua, tarvitsette ulkopuolista apua. Omassa kunnassasi järjestetään lakisääteistä perheasioiden sovittelua. Perheasioiden sovittelussa ei yritetä pelastaa parisuhdettanne, vaan saada aikaan sovinto lapsiin liittyvistä asioista. Perheasioiden sovittelua tarjoavat yleensä kunnalliset perheneuvolat tai perhekeskukset. Myös uudenlaisia perheasioiden sovittelumuotoja on tulossa, kuten mm. Fasper-sovittelu.

Jos perheasioiden sovittelukaan ei tuota tulosta, käytössä on vielä ns. follo-sovittelu. Se on käräjäoikeuden järjestämä asiantuntija-avusteinen sovittelu, jossa yhden päivän aikana pyritään moniammatillisesti mm. lastenpsykologin tukemana löytää ratkaisu, jonka tuomari voi saman tien vahvistaa. Follo-sovitteluun päästääkseen ei tarvitse olla varsinaista kannetta vireillä, vapaamuotoinen hakemus käräjäoikeuteen riittää. Molempien kuitenkin tulee suostua sovitteluun.

Viime kädessä oikeus ratkaisee

Joskus sovittelutkaan eivät auta. Silloin huoltajuusasia pitää viedä kärjäoikeuden ratkaistavaksi. Tällöin tarvitset ehdottomasti lakimiehen apua. Jos olet taloudellisesti tiukoilla, voit saada itsellesi omasta kunnastasi yleistä oikeusapua.

Kärjäoikeus tekee muutamassa viikossa ns. väliaikaismääräyksen ja määrää pääkäsitteilyn ajankohdan. Koska kärjäoikeus ei tunne perheenne tilannetta, se teettää usein olosuhdeselvityksen. Sen tekee tehtävään koulutetut puolueettomat sosiaalityöntekijät työparina. He tapaavat muutaman kerran sinua ja lasten äitiä erikseen, lasten kanssa ja kaikki yhdessä, jos se on mahdollista. Tärkeimpänä havaintojen kohteena on lasten ja vanhemman välinen suhde ja vuorovaikutus. Tästä yleensä muutaman kuukauden mittaisesta selvitystyöstä syntyy raportti, johon kärjäoikeus usein perustaa ratkaisunsa. Olosuhdeselvitysraportin saa pyydettäessä luettavakseen ennen sen lähettämistä kärjäoikeuteen. Siihen voi yleensä esittää pieniä korjaustoiveita.

Raha tavallisin eronjälkeinen kipupiste

Vaikka varsinainen eroprosessi menisi kivuttomasti, ongelmia voi esiintyä myöhemmin. Esimerkiksi uudet suhteet saattavat aiheuttaa katkeruutta ja voimassaolevia sopimuksia saatetaan kiusaamismielessäkin koetella. Rahasta riitely on hyvin tavanomaista.

Jos elatussopimuksen solmimishetken taloudelliset olosuhteet muuttuvat pysyvästi 15 prosenttia, molemmilla vanhemmilla on oikeus aloittaa uudet sopimusneuvottelut tai hakea kärjäoikeuden kautta muutosta elatussopimuksen määrään. Esimerkiksi työttömäksi joutuminen ja sen kautta entistä pienipalkkaisempi työ saattaa hyvinkin keikauttaa tilannetta vaaditun prosenttimäärän. Myös se että ex-puolisosi ja uusi kumppani muuttavat yhteen, saattaa keventää elatusmaksuasi, koska ex-puolisosi asumiskulut puolittuvat.

Voimassa olevan sopimuksen mukainen määrä elatusmaksua on maksettava pilkulleen. Elatussopimusta pitää siis muuttaa, jos olosuhteet muuttuvat. Jos jätät elatusmaksut kerrankin maksamatta, Kela alkaa periä niitä siitä lähtien pysyvästi ja välittää maksun ex-puolisollesi. Elatusapuvelka on heti ulosottokelpoinen. Elatusmaksun tarkoitus ei ole saada sinua vaikeuksiin. Kannattaa siis reagoida heti. Jos ex-puolisosi ei suostu uusiin sopimusneuvotteluihin, älä aikaile hakea muutosta kärjäoikeuden kautta. Kärjäoikeus laskee uuden elatusmaksusi Oikeusministeriön ohjeen mukaisesti.

Tapaamisoikeussopimus on lainvoimainen

Laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta lähtee siitä, että lapsella on oikeus tavata molempia vanhempia. Toinen ei voi mitätöidä tätä lapsen oikeutta. Ex-puolisosi saattaa olla katkera erostanne. Valitettavan usein lapset valikoituvat koston ja kiusanteon välineiksi, mikä on väärin, lapsille erittäin vahingollista ja myös lainvastaista.

Jos lastenvalvoja on vahvistanut tapaamisoikeussopimuksenne, se on yhtä virallinen ja lainvoimainen paperi kuin sen olisi kärjäoikeus määrännyt. Jos sopimuksessa olevaa tapaamisoikeutta selvästi toinen haittaa, kannattaa tähänkin tilanteeseen reagoida mahdollisimman nopeasti, jottei tapaamisiinne lasten kanssa tule taukoa. Ota ex-puolisosi kanssa puheeksi, että tapaamissopimus on

lainvoimainen paperi ja että viet asian eteenpäin heti, jos sopimusta ei noudateta. Tämä usein havahduttaa noudattamaan sopimusta. Jos sopimusta ei edelleenkään toinen noudata, kannattaa asia viedä viipymättä asianajajan kautta eteenpäin. Käräjäoikeus kutsuu molemmat vanhemmat täytäntöönpanosovitteluun. Jos sovittelussa annettuja lupauksia edelleen rikotaan, käräjäoikeus määrää sopimuksen noudatettavaksi uhkasakon voimalla. 1000-3000 euron uhkasakko kirvoittaa monesti toisen sopimuksen pitämiseen. On kuitenkin muistettava, että täytäntöönpanomenettely koskee vain alle 12-vuotiaita lapsia. Sitä vanhempien lasten katsotaan päättävän itsenäisesti tapaamisasioistaan.

Jos mitkään täytäntöönpanomenetelmät eivät ole tuottaneet tulosta ja joudut jatkuvien perusteettomien - vakavienkin - syytösten kohteeksi, saattaa kyseessä olla lapsista vieraannuttamistarkoitus. Vieraannuttamisilmiö olisi oman luentosarjan arvoinen asia. Perusohjeena on, ettet jää asian kanssa yksin, vaan hae itsellesi heti ammattiapua.

Saako lähivanhempi muuttaa kauas?

Ei ole epätavallista, että ex-puolisosi löytää uuden rakkauden kaukaa kotipaikkakunnaltanne. Hän ilmoittaa, että aikoo muuttaa sinne lasten kanssa. Saako näin tehdä? Vastaus ei ole yksiselitteinen.

Jos olette molemmat lasten huoltajia, te yhdessä päätätte lapsen suurista asioista, kuten koulutuksesta, päivähoidosta, passista ja asuinpaikasta. Siksi lasten äidin pelkkä ilmoitus muuttamisesta ei ole riittävä. Huoltajiuslain mukaan teidän tulee yhdessä ratkaista lapsen asuinpaikka.

Käytännössä lähivanhemmalla on oikeus muuttaa Suomen sisällä, niin kuin kaikilla Suomen kansalaisilla. Ongelmana on ollut, ettei lainsäädäntö tunne seurauksia, jos lapset muuttavat lähivanhemman kanssa ilman huoltajien välistä yhteisymmärrystä. Jos lähivanhemman omavaltainen menettely tuntuu kovin epäoikeudenmukaiselta ja lasten kannalta vahingolliselta, tämänkin asian voi viedä asianajajan kautta oikeuden ratkaistavaksi. Oikeus tekee päätöksensä aina lapsen edun kannalta. On tapauksia, jossa oikeus on katsonut, että lasten olisi hyvä jäädä läheis- ja sukulaisuussuhteiden vuoksi alkuperäiselle paikkakunnalle eikä muuttaa äidin kanssa uudelle, oudolle paikkakunnalle. Tällöin lähivanhemmuus on määrätty isälle ja äidille on laadittu tapaamissopimus. Ei siis kannata heti luovuttaa!

Kaventunut isyys - vahvistunut isyys

Kun erosta on kulunut aikaa ja arki alkanut rullata, saattaa mieleen hiipiä yksinäisyyden tunteita. Isyys on kaventunut, lapset eivät enää joka päivä olekaan luonasi ja on kovin hiljaista. Nyt sinulla on kuitenkin aikaa itsellesi. Keksi jotain mukavaa tekemistä. Löydä uusi harrastus, jossa tapaat uusia tuttavuuksia tai jatka vanhaa, vuosien takaista mieliharrastustasi. Tomuta nahkarotsisi ja osta siihen sopiva prätkä!

Monet miehet huomaavat, että erossa isyys voi myös vahvistua. Voit tutustua lapsiisi aivan uudella tavalla omana itsenäsi, kun toinen vanhempi ei ohjeista eikä puutu enää asioihisi.

Eroauttajia monella saralla

Älä epäröi hakea erotilanteeseesi tukea. Palvelut ovat juuri Sinua varten. Jo puhuminen auttaa. Se, että lähdet rohkeasti selvittämään käytännön asioita, helpottaa oloasi. Eroauttajia löytyy niin oman kuntasi palveluista, seurakunnista kuin järjestöistä. Netistä googlaamalla löydät tietoa.

Erosta voit selvitä elossa ja toipua. Monet piinaavan eroahdistuksen ja mammuttimaiset käytännön ongelmat selättäneet miehet kuvaavat erokokemustaan lopulta näin:

”En koskaan unohda eroa, mutta ei se haittaa elämääni enää millään tavoin”.

Kari Vilkkö, erotyöntekijä

Miessakit ry